

Sygn. akt II Ca 806/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2021 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

po rozpoznaniu w dniu 30 kwietnia 2021 roku w Lublinie, na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko K. P.

o zapłatę kwoty 2628,24 zł (dwa tysiące sześćset dwadzieścia osiem złotych dwadzieścia cztery grosze) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 lipca 2019 roku do dnia zapłaty

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w. W. z dnia 27 lipca 2020 roku, w sprawie (...)

uchyla zaskarżony wyrok w punktach II i III i sprawę w tym zakresie przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w. W., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 806/20

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 3 lipca 2019 roku, wniesionym do Sądu Rejonowego w. W. w dniu 16 lipca 2019 roku (k. 19), powód – P. (...) z siedzibą w W., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł zasądzenie od pozwanej – K. P. kwoty 2628,24 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł (k. 3-5).

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał między innymi, że w dniu 6 marca 2017 roku strony zawarły umowę pożyczki numer (...), na podstawie której pozwana otrzymała od powoda kwotę pożyczki w wysokości 3300 zł. Całkowita kwota do zapłaty przez pozwaną wynosiła 5338,24 zł i była płatna w 12 miesięcznych ratach, których wysokość określono zgodnie z harmonogramem spłaty pożyczki.

Powód wskazał, że w związku z nieterminową spłatą pożyczki naliczył odsetki od przeterminowanego zadłużenia za okres od dnia 8 marca 2017 roku do dnia 6 maja 2018 roku. Kwota odsetek za opóźnienie łącznie wynosi „0 zł”.

Powód wskazał, że pozwana nie wywiązała się z warunków określonych w umowie pożyczki numer (...) z dnia 6 marca 2017 roku, ponieważ nie dokonywała spłat rat zgodnie z przyjętym harmonogramem spłaty pożyczki. Termin zapłaty ostatniej raty upłynął w dniu 8 marca 2018 roku, w związku z czym całe dochodzone pozwem roszczenie jest wymagalne. Według stanu na dzień wniesienia pozwu, po uwzględnieniu wszystkich dokonanych przez pozwaną wpłat oraz po potrąceniu nienależnych kosztów, do zapłaty pozostaje łączna kwota 2628,24 zł należności głównej.

*

W dniu 7 sierpnia 2019 roku Sąd Rejonowy w. W. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, którym nakazał K. P., aby zapłaciła (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2628,24 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 lipca 2019 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni o doręczenia nakazu albo wniosła w tym terminie sprzeciw (k. 20).

*

Od nakazu zapłaty z dnia 7 sierpnia 2019 roku sprzeciw wniosła K. P., reprezentowana przez pełnomocnika, zaskarżając nakaz w całości i zarzucając sprzeczność postanowień umowy pożyczki z dobrymi obyczajami, rażąco naruszających interesy ekonomiczne pozwanej, jako konsumenta.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania według norm przepisanych (k. 30-32).

*

Wyrokiem z dnia 27 lipca 2020 roku Sąd Rejonowy w. W.:

I. zasądził od K. P. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 886,24 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 lipca 2019 roku do dnia zapłaty;

II. oddalił powództwo w pozostałej części;

III. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. P. (k. 85).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 6 marca 2017 roku K. P. zawarła z (...) Spółką Akcyjną w W. umowę pożyczki miesięcznej w gotówce, poprzedzoną stosownym wnioskiem, „mocą której” wypłacono klientowi kwotę 3300 zł, która to kwota stanowiła całkowitą kwotę pożyczki. W umowie wskazano, że prowizja za udzielenie pożyczki wynosiła 1219,40 zł, opłata przygotowawcza 40 zł, opłata za elastyczny plan spłat 522,60 zł, oprocentowanie 256,24 zł. Całkowity koszt pożyczki wyniósł 2038,24 zł, zaś całkowita kwota do zapłaty na rzecz pożyczkodawcy 5338,24 zł. Wysokość raty ustalono na kwotę 444,86 zł, natomiast ostatniej raty na kwotę 444,78 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że pożyczka obowiązywała przez 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy, miała być spłacona w 12 miesięcznych ratach, termin pierwszej raty ustalono na dzień 6 kwietnia, a terminy spłaty kolejnych rat na 6 dzień każdego miesiąca. Ostatnia rata była płatna w terminie do dnia 8 marca 2018 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że pożyczkobiorca zobowiązał się spłacać pożyczkę miesięczną w gotówce w trakcie comiesięcznych wizyt doradcy w miejscu zamieszkania klienta. Umowa wskazywała, że (...) jest pakietem świadczeń pozwalającym na zarządzanie pożyczką i składa się z „(...)”. Okresowa przerwa w spłacie w przypadku pożyczki miesięcznej w gotówce to świadczenie polegające na uprawnieniu klienta do odroczenia terminu spłaty raty wynikającej z pierwotnego harmonogramu w wymiarze 1 raty w całym okresie obowiązywania umowy bez podania przyczyny. Termin wymagalności odroczonej raty miesięcznej zostaje przesunięty w czasie, a odroczonego raty będzie płatna w terminie miesiąca po terminie spłaty pożyczki wynikającym z pierwotnego harmonogramu. Tym samym czas obowiązywania umowy ulega przedłużeniu o jeden miesiąc.

Sąd Rejonowy przytoczył treść dalszych postanowień umowy i wskazał, że umowa pożyczki i wnioski o pożyczkę zostały sporządzone na formularzach obowiązujących u pożyczkodawcy, które zostały wypełnione przez pracownika pożyczkodawcy i przedłożone do podpisu pozwanej.

Sąd Rejonowy ustalił, że w okresie trwania pożyczki pozwana dokonywała wpłat w różnych wysokościach i w różnych terminach, odbiegających od terminu spłaty poszczególnych rat:

20 kwietnia 2017 roku – 450 zł,

26 maja 2017 roku – 450 zł,
28 czerwca 2017 roku – 300 zł,
26 lipca 2017 roku – 400 zł,
4 września 2017 roku – 200 zł,
15 września 2017 roku – 50 zł,
22 września 2017 roku – 50 zł,
6 października 2017 roku – 100 zł,
23 października 2017 roku – 100 zł,
10 listopada 2017 roku – 100 zł,
24 listopada 2017 roku – 100 zł,
5 stycznia 2018 roku – 120 zł,
1 lutego 2018 roku – 100 zł,
2 marca 2018 roku – 100 zł,
10 kwietnia 2018 roku – 90 zł.

Łącznie w tym okresie pozwana wpłaciła „na poczet należności” kwotę 710zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 22 lutego 2019 roku zostało „wygenerowane” przez pożyczkodawcę przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisu art. 6 k.c. i wskazał, że powód wykazał, że umowa pożyczki została skutecznie zawarta, pozwana nie kwestionowała bowiem ważności zawartej umowy. Powód wykazał również, że doszło do częściowej spłaty wierzytelności, to jest kwoty 2710 zł. Na dowód wpłat przedstawił historię spłat. Pozwana tej okoliczności nie zaprzeczyła.

Sąd Rejonowy wskazał, że strony zawarły umowę pożyczki w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego (art. 720-724 k.c.), a także art. 3 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim.

Sąd Rejonowy wskazał, że pozwana w sprzeczności od nakazu wskazywała na zastosowanie w umowie klauzul niedozwolonych w związku z pobraniem przez powódkę opłaty przygotowawczej w wysokości 40 zł, prowizji za udzielenie pożyczki w wysokości 1219,40 zł oraz opłaty za elastyczny plan spłaty w wysokości 522,60 zł.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że powód wskazał, iż na pożyczkę składały się następujące kwoty: całkowita kwota pożyczki – 3300 zł, prowizja – 1219,40 zł, opłata przygotowawcza – 40 zł, opłata za elastyczny plan spłat – 522,60 zł, odsetki – 256,24 zł. Zgodnie z art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim pozaodsetkowe koszty nie mogą przekroczyć sumy dwóch składników: 25 procent kredytu (część stała) oraz 30 procent wartości kredytu w skali roku (część zmienna zależna od czasu trwania umowy). Wobec powyższego dozwolone pozaodsetkowe koszty w niniejszej sprawie mogłyby wynosić 2936,03 zł. Koszty te mieszczą się w ramach wysokości kosztów pozakodeksowych dozwolonych przez prawo. Okoliczności tej nie kwestionowała również sama pozwana.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 385¹ § 1, 3 i 4 k.c. i uznał, że pozwana, zawierając umowę pożyczki z dnia 6 marca 2017 roku, działała jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c. Pozwana zawarła umowę z przedsiębiorcą i czynność ta nie miała żadnego związku z jego działalnością gospodarczą lub zawodową. Ponadto umowa pożyczki została zawarta przez strony w ramach standardowo stosowanych przez powoda formularzy, które pozwana zaakceptowała, nie mając wpływu i możliwości negocjowania jej szczegółowych warunków.

Sąd Rejonowy uznał, że wysokość opłaty przygotowawczej nie pozostaje w rażącej dysproporcji w stosunku do kwoty udzielonej pożyczki.

Sąd Rejonowy uznał, że postanowienia określające:

a) wynagrodzenie prowizyjne w kwocie 1219,40 zł, jako wynagrodzenie za dokonanie czynności prawnej, a także jako wynagrodzenie za ryzyko ponoszone przez pożyczkodawcę w związku z udzieleniem pożyczki oraz

b) prawo do pobrania opłaty za tak zwany (...) w wysokości 522,60 zł, jako pakiet świadczeń pozwalających na zarządzanie pożyczką i składający się z „(...)”,

są niedozwolonymi postanowieniami umownymi i nie wiążą pozwaną.

W ocenie Sądu Rejonowego, ustalenie tych kosztów w łącznej wysokości 1742 zł pozostaje w rażącej dysproporcji do kwoty udzielonej pożyczki (3300 zł) i stanowi 52,78 % kwoty udzielonej pożyczki.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 481 § 1 i 2 k.c. i wskazał, że w niniejszej sprawie należało zasądzić odsetki od daty wskazanej przez powoda, to jest od dnia 19 lipca 2019 roku. Pozwana miała możliwość wcześniejszego wykonania zobowiązania w zakresie kwoty głównej, ponieważ umowa obowiązywała przez okres 12 miesięcy od dnia jej zawarcia. W związku z powyższym żądanie powódki zasądzenia odsetek od dnia 19 lipca 2019 roku (od dnia wniesienia pozwu) jest w pełni uzasadnione, ponieważ pozwana miała wiedzę co do swojego zadłużenia, знаła treść pisemnego wezwania do zapłaty, a tym samym stanowisko powoda.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 k.p.c. i art. 100 zd. 1 k.p.c.

*

Od wyroku z dnia 27 lipca 2020 roku apelację wniósł powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazując, że zaskarża wyrok w części:

„- oddalającej powództwo w pkt 1 – co do kwoty 1742 złote;

- zasądzonych w pkt 3 kosztów postępowania”.

Powód zarzucił „naruszenie przepisów prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię:

- tj. art. 5 pkt 6 Ustawy z dnia 12 maja 2011 r o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie, mimo że cytowana ustawa, posługując się sformułowaniem całkowitego kosztu kredytu, dopuszcza jednocześnie naliczanie innych tzw. pozakodeksowych kosztów kredytu;

- tj. art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie, pomimo tego, iż przepis ten określa maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu, a wysokość pozaodsetkowych kosztów ustalona w umowie stanowiącej przedmiot niniejszego sporu, nie przekracza tego limitu;

- tj. art. 385¹ § 1 KC, polegające na błędnym uznaniu, że opłata przygotowawcza, prowizja za udzielenie pożyczki i opłata za Elastyczny Plan Spłat, stanowiące część umówionej przez strony ceny, nie stanowią świadczenia głównego w zawartej przez strony umowie, a tym samym może znaleźć do nich zastosowanie sankcja bezskuteczności pomimo, iż cena ta została sformułowana w sposób jednoznaczny, co w oparciu o art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. wyklucza sankcję braku indywidualnego związania;

- tj. art. 385¹ § 1 KC poprzez niewłaściwe zastosowanie wskutek błędnego przyjęcia, że postanowienia umowy pożyczki w zakresie dotyczącym wysokości prowizji oraz opłaty za Elastyczny Plan Spłat wypełniają przesłanki do uznania ich za niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu ww. przepisu, podczas gdy prawidłowa interpretacja postanowień umownych w tym zakresie prowadzi do uznania, że nie kształtują one praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, ani nie naruszają rażąco jego interesów, a tym samym przesłanki uznania ww. postanowień umownych za niedozwolone nie zostały spełnione”.

Powód wniósł o „zmianę wyroku w zaskarżonej części, poprzez uwzględnienie powództwa w całości, a w konsekwencji zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda pełnych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za obie instancje”¹ (k. 105-112).

÷

W odpowiedzi na apelację K. P., reprezentowana przez pełnomocnika, wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda kosztów postępowania w drugiej instancji według norm przepisanych (k. 126-129).

W piśmie procesowym z dnia 15 kwietnia 2021 roku powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazał, że „zaskarża wyrok Sądu Rejonowego w. W. z dnia 27 lipca 2020 r w zakresie pkt II, w jakim Sąd Rejonowy oddalił powództwo, co do kwoty 1742 zł”, oraz, że „wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powoda kwoty 1742 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 lipca 2019 roku do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, za obie instancje” (k. 135).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Do rozpoznania apelacji miały zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu wynikającym z przepisów ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469).

÷

Apelacja powoda jest zasadna w całym zakresie zaskarżenia, chociaż częściowo z innych przyczyn niż podniesione w jej treści, jako zarzuty apelacyjne.

Na wstępie należy wyjaśnić, w jakim zakresie został zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji, ponieważ brak precyzji w apelacji w tym przedmiocie, a wręcz nieporadność w określeniu tego zakresu przez powoda, wymagały podjęcia czynności zmierzających do uzupełnienia braków formalnych apelacji.

Zarządzeniem z dnia 6 kwietnia 2021 roku pełnomocnik powoda został wezwany do uzupełnienia braków formalnych apelacji:

a) przez dokładne oznaczenie zakresu zaskarżenia wyroku z dnia 27 lipca 2020 roku i wskazanie, czy wyrok ten został zaskarżony w punkcie I (w części uwzględniającej powództwo) i dokładnie w jakim zakresie, czy też w punkcie II (w części oddalającej powództwo) i dokładnie w jakim zakresie,

b) przez dokładne zaznaczenie zakresu żądanej zmiany wyroku z dnia 27 lipca 2020 roku i wskazanie, w jaki sposób zaskarżony wyrok ma zostać zmieniony, to jest jaka kwota należności głównej oraz odsetki za jaki okres od tej kwoty mają zostać zasądzone od pozwanej na rzecz powoda przez sąd drugiej instancji,

c) mając na uwadze, że zakres żądanej zmiany powinien odpowiadać zakresowi zaskarżenia wyroku

- w terminie trzech dni od dnia doręczenia wezwania pod rygorem odrzucenia apelacji, przy czym pismo procesowe zawierające uzupełnienie braków formalnych apelacji należy złożyć z jednym odpisem, w terminie trzech dni od dnia doręczenia wezwania pod rygorem odrzucenia apelacji (k. 132).

Z pisma procesowego powoda z dnia 15 kwietnia 2021 roku (k. 135) wynika, że w rzeczywistości wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach II i III, a więc w części oddalającej powództwo o zapłatę kwoty 1742 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 lipca 2019 roku do dnia zapłaty oraz w części orzekającej o kosztach procesu za pierwszą instancję.

Zwrócić należy również uwagę na okoliczność, że wyrokiem z dnia 27 lipca 2020 roku Sąd Rejonowy nie orzekł o całości żądania, z jakim wystąpił powód. Powód domagał się bowiem zasądzenia kwoty 2628,24 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu, czyli od dnia 16 lipca 2019 roku, do dnia zapłaty. Sąd Rejonowy błędnie przyjął, że pozew został wniesiony w dniu 19 lipca 2019 roku i w odniesieniu do tego dnia oznaczył zakres żądania powoda z tytułu odsetek. W każdym razie brak rozstrzygnięcia o żądaniu zapłaty odsetek za opóźnienie w zapłacie kwoty 2628,24 zł za okres od dnia 16 lipca 2019 roku do dnia 18 lipca 2019 roku nie stoi na przeszkodzie wydaniu rozstrzygnięcia w tym przedmiocie przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Nie zachodzi przy tym sytuacja, w której apelacja powoda byłaby częściowo niedopuszczalna. Powód nie „zaskarża” bowiem wyroku z dnia 27 lipca 2020 roku w tej części, w której wyrok ten nie zawiera rozstrzygnięcia o żądaniu zapłaty odsetek za opóźnienie w zapłacie kwoty 2628,24 zł za okres od dnia 16 lipca 2019 roku do dnia 18 lipca 2019 roku.

÷

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony wyrok podlega częściowemu uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania, ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie podkreślono, że nierozpoznanie istoty sprawy – w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego².

Stosownie do treści art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia pozwu w rozpoznawanej sprawie, pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna,
- 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu.

Wymaganie dokładnego określenia żądania odnosi się zarówno do żądania głównego, jak i należności ubocznych, w szczególności roszczeń o zapłatę odsetek.

Jeżeli powód dochodzi w pozwie kilku roszczeń, to żądanie powinno być dokładnie określone w zakresie każdego z tych roszczeń.

Wymagania określone w art. 187 § 1 k.p.c. są typowymi wymaganiami formalnymi pozwu, jako pisma procesowego. Niedokładnie określone żądanie, jak również brak (w zasadzie całkowity) przytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, są zatem brakami formalnymi pozwu.

W spełnieniu wymagań formalnych pozwu sąd nie może wyręczyć powoda, ponieważ nie może żadnej ze stron pomagać, lecz musi w sposób całkowicie bezstronny rozpoznawać żądanie stron. Nie może więc sąd uzupełnić luk w zredagowaniu żądania pozwu i następnie to żądanie rozpatrywać (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 maja 1992 roku, I ACz 196/92, OSA 1993/4/27).

Jeżeli powód dochodzi kilku roszczeń, to powinien dokładnie określić wysokość każdego z dochodzonych roszczeń oraz jego podstawę faktyczną.

Rozstrzygnięcie merytoryczne sprawy w sytuacji, w której żądanie lub żądania pozwu nie były określone dokładnie lub nie określono jednoznacznie ich podstaw faktycznych, prowadzi do nierozpoznania istoty sprawy. Nie jest przy tym dopuszczalne uzupełnienie powyższych braków w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, gdyż prowadziłoby to do sytuacji, w której sprawa zostałaby rozpoznana faktycznie tylko w jednej instancji merytorycznej, co w oczywisty sposób pozostawałoby w sprzeczności z przepisem art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

÷

W rozpoznawanej sprawie powód wskazał, że kwoty 2628,24 zł dochodzi tytułem „należności głównej” wynikającej z umowy pożyczki numer (...) z dnia 6 marca 2017 roku, przy czym z uzasadnienia pozwu i dołączonych do pozwu dokumentów wynika jedynie, że powód dochodzi kwoty stanowiącej prostą różnicę pomiędzy kwotą 5338,24 zł, stanowiącą sumę różnego rodzaju wierzytelności pieniężnych wynikających z umowy pożyczki, a kwotą 2710 zł, stanowiącą sumę wpłat, jakich dokonała pozwana w wykonaniu umowy.

Z prawidłowych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, znajdujących potwierdzenie zarówno w twierdzeniach samej pozwanej, jak i przedstawionych przez powoda dokumentach, wynika, że zgodnie z umową pożyczki, pozwana zobowiązana była do zapłaty na rzecz powoda świadczeń pieniężnych stanowiących przedmiot następujących wierzytelności:

- 1) wierzytelności o zwrot pożyczki – 3300 zł,
- 2) wierzytelności o zapłatę prowizji za udzielenie pożyczki – 1219,40 zł,
- 3) wierzytelności o zapłatę opłaty przygotowawczej – 40 zł,
- 4) wierzytelności o zapłatę opłaty za (...) – 522,60 zł,
- 5) odsetek kapitałowych za okres, na który udzielona została pożyczka – 256,24 zł.

Z uzasadnienia pozwu, z dołączonych do pozwu dokumentów oraz z późniejszych pism procesowych powoda nie wynika, czy dochodzona przez powoda kwota 2628,24 zł obejmuje należności z tytułu wszystkich pięciu wskazanych wyżej wierzytelności, a jeżeli tak to w jakich dokładnie częściach, czy też z tytułu niektórych tylko wierzytelności, a jeżeli tak, to z tytułu których i w jakiej kwocie.

Brak danych w powyższym zakresie nie pozwala na dokładne określenie z kumulacją jakich roszczeń i w jakiej wysokości mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. Zwrócić przy tym należy uwagę, że gdyby okazało się na przykład, że w rozpoznawanej sprawie powód nie dochodzi roszczeń z tytułu wierzytelności o zapłatę prowizji za udzielenie pożyczki i wierzytelności o zapłatę opłaty za (...), to w zasadzie bezprzedmiotowe byłyby rozważania Sądu pierwszej instancji na temat charakteru postanowień umownych przewidujących obowiązek zapłaty prowizji i opłaty za (...), chyba że zgłoszone zostałyby zarzuty potrącenia wierzytelności wzajemnych o zwrot nienależnie uiszczonych pieniędzy, pod warunkiem, że rozpoznanie takich zarzutów byłoby dopuszczalne w postępowaniu uproszczonym.

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok w punktach II i III i we wskazanym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu L. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie III jest konsekwencją uchylenia tego wyroku w punkcie II, a więc w części rozstrzygającej o przedmiocie procesu. W konsekwencji sprawa nie zakończyła się w całości w pierwszej instancji (merytorycznie lub formalnie), a więc uchyleniu podlega rozstrzygnięcie o kosztach procesu za pierwszą instancję.

Wprawdzie z przepisu art. 386 § 4 k.p.c. wynika jedynie możliwość uchylenia przez sąd odwoławczy wyroku sądu pierwszej instancji w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji, nie zaś obowiązek, jednak w okolicznościach przedmiotowej sprawy nie jest możliwe rozpoznanie istoty sprawy przez Sąd Okręgowy bez faktycznego naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania.

Przed przystąpieniem do ponownego rozpoznania sprawy należy wezwać powoda do wskazania w wyznaczonym terminie w piśmie procesowym, pod rygorem zawieszenia postępowania, jakie dokładnie roszczenie lub roszczenia i w jakiej wysokości składają się na kwotę 2628,24 zł dochodzoną z umowy pożyczki numer (...) z dnia 6 marca 2017 roku, a mianowicie, czy są to roszczenia o zwrot kwoty pożyczki, zapłatę opłaty przygotowawczej, zapłatę prowizji, zapłatę opłaty za (...), czy wreszcie odsetek kapitałowych, i w jakiej dokładnie wysokości z dochodzonych przez powoda tytułów.

Dopiero wyjaśnienie tej kwestii pozwoli na ustalenie, czy żądaniem zapłaty i w jakiej części objęte było żądanie zapłaty prowizji oraz żądanie zapłaty opłaty za (...).

Kwestią całkowicie odrębną jest zagadnienie, czy i w jakim zakresie pozwana wykonała zobowiązania wynikające z umowy pożyczki, dokonując wpłat na łączną kwotę 2710 zł. Dopiero wówczas, kiedy powód dokładnie wskaże, jakich roszczeń dochodzi w rozpoznawanej sprawie, możliwa będzie ocena, czy roszczenia te są uzasadnione, czy też nie, w szczególności z powodu spełnienia świadczenia przez pozwaną.

Dopiero po dokładnym określeniu przez powoda dochodzonych roszczeń możliwa będzie analiza na poczet jakich należności pozwana dokonywała wpłat, czy i w jaki sposób wpłaty te zostały zarachowane oraz czy zarachowanie było prawidłowe.

÷

Z powyższych względów zarzuty podniesione w apelacji nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia apelacji.

Odnosząc się jednak do tych zarzutów należy wskazać, że w ocenie Sądu Okręgowego dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne nie pozwalają na ocenę, że postanowienia umowy pożyczki z dnia 6 marca 2017 roku zastrzegające koszty pożyczki w postaci prowizji za udzielenie pożyczki oraz opłaty za świadczenia objęte tak zwanym (...), są niedozwolonymi postanowieniami umownym lub też są nieważne.

W tym miejscu należy przypomnieć treść przepisu art. 720 § 1 k.c. określającego istotne postanowienia umowy pożyczki:

„Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości”.

Z powołanego przepisu jednoznacznie wynika, że umowa pożyczki może być zarówno czynnością prawną odpłatną, jak i nieodpłatną. Dotyczy do zarówno pożyczki pieniężnej, jak również pożyczki rzeczy oznaczonych co do gatunku.

Oznacza to, że zapłata wynagrodzenia za udzielenie pożyczki nie należy do istoty umowy pożyczki. Przepisy Kodeksu cywilnego regulujące umowę pożyczki nie określają ani formy wynagrodzenia za udzielenie pożyczki ani też jego wysokości.

Przepisy ogólne Kodeksu cywilnego określają jedynie maksymalną wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej:

a) art. 359 § 2¹ k.c., jeżeli są to odsetki kapitałowe oraz

b) art. 481 § 2¹ k.c., jeżeli są to odsetki za opóźnienie.

Trafne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że w rozpoznawanej sprawie miały zastosowanie oprócz przepisów Kodeksu cywilnego przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim. Do oceny ważności i skuteczności umów pożyczek mają zastosowanie przepisy tej ustawy w brzmieniu obowiązującym w dniach jej zawarcia, to jest w dniu 6 marca 2017 roku.

Z przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim wprost wynika, że w związku z zawarciem umowy o kredyt konsumencki konsument może być zobowiązany nie tylko do zapłaty procentowania, ale także innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumenckiego (wniosek wynikający chociażby z przepisu art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy).

Przepis art. 5 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku, w brzmieniu obowiązującym w dniu 6 marca 2017 roku, wprost określa, że całkowity koszt kredytu, to wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności:

a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz

b) koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu

- z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta.

Zgodnie z art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 12 maja 2011 roku, w brzmieniu obowiązującym w dniu 6 marca 2017 roku, pozaodsetkowe koszty kredytu to wszystkie koszty, które konsument ponosi w związku z umową o kredyt konsumencki, z wyłączeniem odsetek.

Z powołanych przepisów jednoznacznie wynika, że odsetki kapitałowe mogą nie stanowić jedyne go kosztu odpłatnej umowy o kredyt konsumencki, a co więcej, nie stanowią jedynej postaci wynagrodzenia kredytodawcy za udzielenie kredytu. Z przepisu art. 5 pkt 6 ustawy o kredyt konsumencki wyraźnie wynika, że do kosztów kredytu konsumenckiego należą opłaty, prowizje i marże, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt.

Prowizja jest swoistym wynagrodzeniem za udzielenie kredytu konsumenckiego. Prowizja taka ma inny charakter niż odsetki kapitałowe i, jeżeli strony w umowie nie postanowiły inaczej, pozostaje bez związku z czasem obowiązywania umowy.

Skoro sama ustawa przewiduje możliwość pobrania od konsumenta prowizji w związku z udzieleniem mu kredytu konsumenckiego, w szczególności kredytu mającego postać pożyczki pieniężnej, to nie jest możliwe uznanie, że postanowienie umowne zastrzegające prowizję za udzielenie kredytu lub inne równoważne świadczenie jest postanowieniem sprzecznym z prawem w znaczeniu określonym przez przepis art. 58 § 1 k.c. lub postanowieniem sprzecznym z zasadami współżycia społecznego w znaczeniu określonym przez przepis art. 58 § 2 k.p.c.

Pozostaje natomiast do rozważania, czy zastrzeżenie w umowie z dnia 6 marca 2017 roku prowizji miało na celu obejście ustawy, a mianowicie obejście przepisu art. 359 § 2¹ k.c. dotyczącego wysokości kapitałowych odsetek maksymalnych.

Obowiązek uiszczenia oraz wysokość prowizji zastrzeżonej w umowie z dnia 6 marca 2017 roku nie jest uzależniony od czasu trwania kredytowania.

Jak już wyżej wskazano, odsetki kapitałowe nie są jedyną formą wynagrodzenia za korzystanie z kapitału wypłaconego konsumentowi na podstawie umowy o kredyt konsumencki. W związku z zawarciem umowy kredytu konsumenckiego mogą zostać zastrzeżone prowizje, opłaty, czy marże.

Błędne jest stanowisko pozwanej, że odsetki maksymalne obowiązujące w czasie udzielenia pożyczki powinny stanowić punkt odniesienia przy ustalaniu możliwych maksymalnych kosztów pożyczki. Stanowisku temu przeczy już tylko treść przepisów art. 5 pkt 6-8 i art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. W szczególności należy wskazać, że ustawa ta określa maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu (art. 36a – art. 36d).

Z powyższych przepisów nie wynika, aby odsetki maksymalne obowiązujące w czasie udzielenia kredytu konsumenckiego miały stanowić punkt odniesienia przy ustalaniu możliwych maksymalnych kosztów tego kredytu.

Powyższe rozważania należy odnieść odpowiednio do przewidzianych w obu umowach pożyczki opłat dodatkowych za świadczenia składające się na (...).

÷

Nie jest również trafne stanowisko pozwanej, że omawiane postanowienia umów pożyczek są niedozwolonymi postanowieniami umownymi w znaczeniu określonym przez przepis art. 385¹ k.c.

Przepis art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim określający maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu oczywiście nie wyklucza możliwości zastosowania w konkretnym wypadku przepisu art. 385¹ § 1 k.c. do oceny postanowień umowy kredytu konsumenckiego zastrzegających obowiązek poniesienia przez konsumenta oznaczonych pozaodsetkowych kosztów kredytu, jednak nie oznacza to, że każde postanowienie umowne przewidujące koszt kredytu danego rodzaju jest niedozwolonym postanowieniem umownym lub też, że kredytodawca ma obowiązek wykazania każdorazowo rzeczywistego kosztu zawarcia i wykonania umowy.

W rozpoznawanej sprawie nie można uznać, że omawiane postanowienia umowne są niedozwolonymi postanowieniami umownymi.

Łączna wysokość zastrzeżonej w umowie prowizji i innych opłat nie przekracza maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu obliczonych według wzoru wskazanego w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim.

Po drugie należy zwrócić uwagę, że umowa pożyczki z dnia 3 marca 2017 roku nie była pożyczką krótkoterminową, lecz została zawarta na okres dwunastu miesięcy. Zastrzeżona prowizja nie może zatem zostać uznana za nadmierną w stosunku do okresu kredytowania, pomijając już fakt, że razem z innymi pozaodsetkowymi kosztami kredytu nie przekracza granicy wyznaczonej przez przepis art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim.

Ustawodawca nie określa zamkniętego katalogu pozaodsetkowych kosztów, jakie mogą zostać zastrzeżone w umowie o kredyt konsumencki, jak również nie odnosi przepisu art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim do kosztów pozaodsetkowych ściśle oznaczonego rodzaju. Określa jedynie maksymalną wysokość kosztów pozaodsetkowych.

Z uzasadnienia projektu ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1357), na podstawie której w ustawie z dnia 12 maja 2011 roku

o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2014 r. poz. 1497, 1585 i 1662) dodane zostały między innymi przepisy art. 36a – art. 36d, wynika, że wprowadzenie rozwiązań zawartych w tych ostatnich przepisach uwzględnia szacunkowe koszty pożyczek i kredytów krótkoterminowych i długoterminowych ponoszone przez przedsiębiorców w związku z udzielaniem tych pożyczek i kredytów.

Powyższe rozwiązania uwzględniają okoliczność, że przy zawieraniu konkretnej umowy pożyczki (kredytu) nie jest ani możliwe, ani celowe określenie konkretnych kosztów przedsiębiorcy związanych z zawarciem konkretnej umowy. Może to nastąpić jedynie szacunkowo, a regulacje ustawowe określają jedynie maksymalną wysokość tych kosztów.

Ze względu na treść przepisów art. 36a – art. 36c ustawy o kredycie konsumenckim nie jest uzasadnione wymaganie, aby dochodząc roszczeń wynikających z konkretnej umowy pożyczki (kredytu) przedsiębiorca udzielający pożyczki (kredytu) wykazywał rodzaj i wysokość kosztów poniesionych w związku z zawarciem konkretnej umowy. Pomijając już okoliczność, że ustalenie takich kosztów miałyby i tak do pewnego stopnia charakter szacunkowy (choćby ze względu na to, że w danym dniu konkretny przedsiębiorca mógł zawrzeć wiele umów o kredyt konsumencki), to dowodzenie wysokości tych kosztów musiałoby się wiązać każdorazowo z czasochłonnym, a przede wszystkim kosztownym postępowaniem dowodowym, co nie leży w interesie żadnej ze stron umowy. W szczególności należy podkreślić, że w razie uwzględnienia powództwa konsument musiałby zostać obciążony kosztami postępowania dowodowego, których wysokość byłaby z reguły znaczna, niejednokrotnie w stopniu nieproporcjonalnie wyższym niż kwota kredytu konsumenckiego, chociażby z uwagi na konieczność przeprowadzania dowodów wymagających wiadomości specjalnych.

Zwrócić także należy uwagę, że okoliczność, iż pozwany konsument zawierając umowę nie uznaje określonych postanowień umowy za niedozwolone, nie jest jednak całkowicie bez znaczenia przy ocenie tych postanowień z punktu widzenia przepisu art. 385¹ k.p.c., zwłaszcza w tych wypadkach, w których kwestią bardzo oceną jest czy dane postanowienie narusza interesy konsumenta i czy czyni to rażąco.

*

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi Rejonowemu w Chełmie rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

O kosztach postępowania odwoławczego, które wystąpiły w sprawie II Ca 806/20, Sąd Rejonowy orzeknie w ramach rozstrzygnięcia o kosztach procesu za pierwszą instancję, stosownie do przyjętej zasady orzekania o tych kosztach.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 Przytoczono dosłowne brzmienie zarzutów i wniosków apelacyjnych oraz sformułowania określającego zakres zaskarżenia wyroku.

2 Por.: wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 897/97, OSN C 1999, z. 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 895/97, Lex nr 35067; wyrok SN z dnia 12 lutego 2002 roku, I CKN 486/00, Lex nr 54355; wyrok SN z dnia 12 września 2002 roku, IV CKN 1298/00, Lex nr 80271; wyrok SN z dnia 11 października 2002 roku, I CKN 1063/00, Lex nr 515435; wyrok SN z dnia 21 października 2005 roku, III CK 161/05, Lex nr 178635; wyrok SN z dnia 27 marca 2008 roku, II UK 86/07, Lex nr 461645; wyrok SN dnia 17 kwietnia 2008 roku, II PK 291/07, Lex nr 837059; wyrok SN z dnia 13 stycznia 2010 roku, II CSK 239/09, Lex nr 560847; wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2010 roku, I CSK 661/09, Lex nr 737251; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2011 roku, IV CSK 299/10, Lex nr 784969; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2011 roku, III CSK 330/10, Lex nr 885041.